

Roman DROZD

Geneza i założenia organizacyjne akcji „Wisła”

W lipcu 1944 r. ziemie polskie między Bugiem a Wisłą zostały zajęte przez wojska radzieckie. Władzę na tym terenie objął, utworzony z inicjatywy J. Stalina, Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (PKWN). 26 czerwca 1944 r. PKWN podjął decyzję o uznaniu rzeki Bug jako granicę polsko-radziecką. Było to zgodne z wcześniejszą uchwałą Krajowej Rady Narodowej z 23 stycznia 1944 r.¹ Ostatecznie wschodnią granicę Polski ustalono w układzie polsko-radzieckim z 16 sierpnia 1945 r.

Mimo przesunięcia wschodniej granicy Polski na rzekę Bug, po stronie polskiej pozostała znaczna, licząca kilkaset tysięcy osób mniejszość ukraińska, białoruska i litewska. Najliczniejszą z nich stanowiła ludność ukraińska. Według najnowszych badań liczyła ona około 700 tys. osób². Ukraińcy zamieszkiwali głównie powiaty województwa rzeszowskiego (Gorlice, Jarosław, Przeworsk, Łańcut, Rzeszów, Jasło, Lesko, Lubaczów, Przemyśl, Sanok, Krosno, Brzozów), województwa lubelskiego (Biłgoraj, Kraśnik, Chełm, Hrubieszów, Krasnystaw, Tomaszów, Włodawa, Lubartów, Zamość) i województwa krakowskiego (Nowy Sącz, Nowy Targ).

¹ A. Albert: *Najnowsza historia Polski, cz. 2, 1939-1945*. Warszawa 1989, s. 417 i 436.

² CA MSW, MAP, sygn. 184. Pismo Starosty Powiatowego Nowosądeckiego do Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie z 30 stycznia 1946 r. W zawartym tam opisie ulotki ukraińskiej podana jest liczba 1 mln. Ukraińców w Polsce. Na 650 tys. szacują ich A. B. Szcześniak, W. Z. Szota, w pracy: *Droga do nikąd. Działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i jej likwidacja w Polsce*. Warszawa 1973, s. 213 (dalej cyt.: A. B. Szcześniak, W. Z. Szota: *Droga do nikąd...*). A. Maryański: *Narodowości świata*. Warszawa 1988, s. 21-22 podaje liczbę 600 tys. osób... Również taką liczbę przyjmuje T. A. Olszański: *Konflikt polsko-ukraiński 1943-1947*. „Więź” 1991, nr 11-12, s. 228). I. Blum: *Udział Wojska Polskiego w walce o utrwalenie władzy ludowej. Walki z bandami UPA*. „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1959, nr 1, s. 3. pisze, że w Polsce w 1944 roku znajdowało się 1 mln. Ukraińców.